

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Algeriet (2)

74

26/5-04

Mänskliga rättigheter i Algeriet 2003

1 Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Situationen är fortfarande otillfredsställande, särskilt vad gäller den personliga säkerheten, anhänganden och kvarhållanden på otillräckliga grunder, övergrepp och misshandel från ordningsmaktens sida samt bristfälliga rättegångar. Förekomsten av tortyr är svårbedömd. Under de senaste åren har dock övergreppen minskat och förbättringar skett. En reform av processlagstiftningen, kvalitetshöjning av domar- och åklagarkåren och en reform av fängelsesystemet har påbörjats, men effekterna av dessa reformer kan bedömas först på några års sikt.

Algeriska domstolar har kritiserats för att vara påverkbara från många håll. Förhållandena i fängelserna är dåliga. Resultatet av påbörjade reformer på detta område måste avvaktas.

EU har liksom många NGO:s engagerat sig i frågan om försvinnanden och begärt klargöranden om ett antal personers öden. Uppgifterna om antalet försvunna är osäkra och varierar från 4.500 och uppåt. Ett särskilt organ har inrättats för att utreda försvinnandena, men detta har inte mer än påbörjat sitt arbete.

Demokratiörelsen i regionen Kabylien slogs brutalt ned under våren och sommaren 2001. Maktmissbruk och övergrepp har lagts i dagen av en oberoende utredning som presidenten tillsatt. Vissa sanktioner har även riktats mot de direkt ansvariga gendarmerna. Proteströrelsen anser dock att viktiga krav förblivit obesvarade och för att få gehör för dessa genomfördes en regional valbojkott år 2002. En process som syftar till ett visst tillmötesgående av den kabylliska proteströrelsens krav har gett en del resultat, samtidigt som denna rörelse beroende på oenighet haft svårt att driva sina frågor.

Dödsstraff finns men ingen har avrättats sedan 1993.

Pressen i Algeriet har stor frihet och med en samlad upplaga av omkring 1.500.000 ex har dagspressen en läsekrets som uppskattas till över tre miljoner. Under sommaren och hösten 2003 har staten med olika medel försökt hindra och skrämja journalister som ägnar sig åt aggressiv regimkritik. Algeriet har sedan 2001 en lag enligt vilken förtal av presidenten och andra offentliga företrädare kan medföra straff med upp till sex månaders fängelse eller höga böter. Lagen har dock bara tillämpats i ett fåtal fall. Istället har de statsägda tryckerierna utnyttjats för att hindra utgivningen av ett antal tidningar. Flera journalister har även fått bekymmer med polisen (kallelse till förhör med mera). Den mångfald som råder inom pressen har ingen motsvarighet inom övriga media.

Arbetsrätten och de sociala systemen är sedan gammalt väl utvecklade även om resurserna inte räcker till. Fattigdom och hög arbetslöshet är generella problem.

Kvinnornas situation lämnar mycket övrigt att önska. De har vissa möjligheter att delta i den högre utbildningen, på arbetsmarknaden och i politiken, men diskrimineras, och sätts under förmyndare av familjelagstiftningen, som är baserad på sharia.

Olika FN-organ som UNICEF och UNHCR genomför arbete för mänskliga rättigheter i samförstånd med den algeriska staten. Under slutet av 2002 besökte FN:s rapportör för religions- och trosfrihet Algeriet. Detta var första gången som en av FN:s specialrapportörer har besökt landet på inbjudan av regeringen. Under 2001-2002 intog Algeriet en avvisande ställning gentemot vissa internationella organisationer för mänskliga rättigheter, såsom Amnesty International och Human Rights Watch. I februari 2003 tog regeringen dock emot en delegation från Amnesty International, vilket kan uppfattas som ett positivt tecken. Internationella Röda Korskommittén (ICRC) upprättade under år 2002 ett lokalt kontor i Alger.

2 Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna för mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

De sex centrala MR-konventionerna har ratificerats av Algeriet, med vissa undantag, såsom protokollet mot avskaffandet av dödsstraff. Gjorda reservationer motiveras främst med konventionens/protokollets oförenlighet med den religiösa lagstiftningen, sharia, vilken inte minst ligger till grund för familjelagstiftningen.

Algeriet rapporterar till FN:s konventionskommittéer för de aktuella konventionerna, dock med upprepade fleråriga förseningar. I slutet av år 2003 saknades sex rapporter som skulle varit inlämnade.

Algeriet har ratificerat Den afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter.

3 Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr
Terroristvåldet minskar årligen, och antalet döda uppgick år 2002 till drygt 1.500 personer (jämfört med 10.500 kulminationsåret 1997). När civila drabbas är det framförallt i samband med räder som de väpnade grupperna gör i isolerade byar eller i form av vägsräddningar för att skaffa mat och förmögenheter, men kombinationen med bestialiska avrättningar är inte ovanlig. Mindre än en tredjedel av offren tillhör civilbefolkningen. Till bilden hör bortrövandet av de 32 europeiska turisterna i Sahara-öknen denna vår/sommar (varav en svensk medborgare).

Det är svårt att göra en tydlig gränsdragning mellan gerillaverksamhet med förment islamiska förtecken och kriminalitet, samtidigt som en del klanuppgörelser kan döljas bakom dåd som till det yttre liknar tillslag av de tre nu verksamma terroristorganisationerna. En viss nyrekrytering förekommer fortfarande, och efter ovannämnda gisslantagande av turister torde GSPC, som tros ha legat bakom kidnappningarna, ha fått nya ekonomiska tillgångar. Gruppen förefaller dock bli alltmer splittrad. I oktober tillfångatogs GSPC:s ledare, Hassan Hattab, som antas ha fungerat som al-Qaidas länk i Algeriet.

Ifråga om personer som försvunnit under det senaste decenniets våldsamheter har EU flera gånger agerat och bett om klarlägganden. Uppgifterna om antalet försvunna varierar mycket. 2002 talade inrikesministeriet om ca 4.500 fall under utredning. Den siffra som den statliga kommissionen för mänskliga rättigheter, CNCPDH, angivit är 7.200, medan vissa oberoende organisationer har angivit betydligt högre siffror. Många av de försvunna tros ha dödats av terrorister, en del kan frivilligt ha anslutit sig till dessa, men vissa tycks ha försvunnit efter tillslag av ordningsmakten. NGOs konstaterar att i den mån de försvunna finns i det militära fängelsesystemet är det inte lätt att få upplysningar om dem. Enligt bland andra Amnesty International skulle det fortfarande försvinna ett mindre antal personer årligen, som i hemlighet arresteras av militär säkerhetspolis, men dessa uppgifter kan inte bekräftas på annat sätt.

Hösten 2003 inrättades en ad hoc-mekanism för att utreda "tvångsmässiga försvinnanden", knuten till CNCPDH. Dess uppgift är att ta emot och utreda anmälningar, och därefter besluta om eventuell ekonomisk kompensation till drabbade familjer. Mekanismens efterforskningar är dock inte avsedda att leda till rättslig prövning av ansvarsfrågan. De sju kommittémedlemmarna har arton månader på sig att fullfölja arbetet.

De ordinarie fängelserna är 120 till antalet och utgörs dels av centrala anstalter för personer som begått grövre brott med lång strafftid, dels av regionala fängelser som finns i varje län (wilaya) för avtjänande av straff under fem år. Härutöver finns lokala fängelser för kortare strafftider. Fängelserna har en kraftig överbeläggning, 30.000-35.000 personer, mycket till följd av det senaste decenniets terrorism. Förhållandena är i allmänhet dåliga och mycket av infrastrukturen är föråldrad. Under år 2002 skedde flera incidenter i olika fängelser, under vilka över 50 interner dödades/omkom. Särskilda fängelser för minderåriga och kvinnor saknas.

Sedan år 2000 besöker Internationella Röda Korskommittén (ICRC) regelbundet algeriska fängelser och sedan år 2002 även polisstationer och gendarmeriets arrestlokaler. Långa häktningstider och exempel på våld på polisstationerna har kommit fram bland annat i den så kallade Issad-rapporten om repressionen i Kabylien våren 2001. Dessa otillfredsställande förhållanden har nu uppmärksammats på ett sätt som kan förväntas leda till förbättringar. ICRC har däremot inte fått tillåtelse att besöka militärfängelser, som torde användas bland annat för högsäkerhetsfångar som fundamentalistiska upprorsledare från inbördeskriget i mitten av förra decenniet. En del NGO-företrädare gör gällande att det i dessa miljöer sker misshandel och tortyr, i synnerhet i förhörssituationer. Även vid transport av fångar påstås det förekomma övervåld.

Reformen av straffanstalterna har pågått i snart två år och syftar till en humanisering av villkoren och förbättrade förutsättningar för de dömdas återanpassning. Från algeriskt håll söker man stöd för reformens förverkligande bland annat från EU och Sverige.

Kabylienfrågan befinner sig fortfarande i fokus. Allvarliga intermezzon förekommer ännu, men har avtagit i omfattning. Sedan upptrappningen i samband med ett flertal våldsamma upplopp under den "Den svarta våren" 2001, har protestaktioner blivit ett då och då återkommande uttrycksmedel. Under 2001 dödades cirka 60 personer och runt 270 skadades, i viktiga avseenden ett direkt resultat av övervåld från gendarmeriets sida, dock delvis beroende på hotfulla provokationer. Bland annat i pressen har förekommit kritik av att det rättsliga efterspelet på sammandrabbningarna skett inför militära domstolar där allmänhetens insyn är mindre än vid de allmänna domstolarna. 600 gendarmar har dock bytts ut i Kabylien och en kommuniké har lämnats över till de anhöriga för massakern, med löften om att brotten skall utredas och akter skall upprättas över varje enskild individ som fått sätta livet till.

4 Dödsstraff

Dödsstraff är tillåtet enligt algerisk lagstiftning och kan utdömas som påföljd för brott såsom mord och terrordåd. Moratorium utfärdades dock 1994 och det gäller ännu.

5 Rättssäkerhet

I synnerhet den del av ordningsmakten som utgörs av gendarmeriet kritiseras ibland av medborgarna för övervåld och trakasserier. Detta gäller även den ordinarie polisen fast i mindre omfattning.

Ingripanden mot terrorister sker i enlighet med en lag om undantagstillstånd från 1992. Medlemskap i det upplösta FIS är inte skäl till åtal. Det motsatta gäller för dem som tillhör de fortfarande aktiva terroristorganisationerna. Den Afrikanska Unionens konvention om terrorism som Algeriet har ratificerat understryker dock att terroristbekämpning skall ske i enlighet med respekt för de mänskliga rättigheterna.

Advokatkåren är relativt självständig i förhållande till myndigheterna, men kritik har riktats mot det faktum att det är möjligt att påverka domstolarna. År 2001 inleddes därför en omfattande rättsreform som skall sträcka sig över fem år. Den avser bland annat omarbetning av straff- och civilrättslagstiftningen, domstolsreformer, utbildning samt en fängelsereform (se punkt 3 ovan). Reformen stöds av EU genom utbildningsinsatser med mera. Nyligen har till exempel ett antal undermåliga domare och åklagare bytts ut mot yngre, mera kompetenta krafter.

Under år 2003 har domstolarnas regelverk reformerats, och nyligen presenterades ett förslag om flera straffrättsliga förändringar, som bland annat skall förstärka antagandet om oskuld och den åtalades rätt till försvar. Projektet innehåller också sanktioner mot tortyr, sexuella trakasserier och penningtvätt samt förslag om att upprätta en specialdomstol för terrorism och organiserad brottslighet. Genomförandet bromsas, liksom då det gäller andra reformer i Algeriet, av passivt motstånd, inkompetens och utförarnas ovilja att anpassa sig. Det är för tidigt att bedöma hur mycket som kunnat uppnås med dessa reformer.

Kvinnors sociala situation, inte minst utanför storstäderna, gör att de i praktiken har sämre möjligheter att hävda sina rättsliga intressen än män (se punkt 14).

Straffbarhetsåldern är 18 år.

Uppgifter om godtyckliga frihetsberövanden är osäkra och konstitutionen förbjuder sådana. Det finns heller inga uppgifter om antalet politiska fångar.

FIS-rörelsens två centralgestalter, Abassi Madani och Ali Belhadj frigavs under sommaren 2003, efter avtjänat tolvårigt straff.

Den självständiga pressen i Algeriet följer noga och rapporterar detaljerat om vad som försiggår i landets domstolar och om övergrepp av ordningsmakten och av lokala bossar. Med sitt betydande inflytande över samhällsdebatten spelar dessa tidningar en viktig roll som övervakare av rättssäkerheten.

6 Personlig frihet

Enligt ICRCs undersökningar under våren 2001 efterlever algeriska myndigheter i stor utsträckning de regler som gäller frihetsberövanden. I vissa fall överskrider de maximitider som gäller för anhållande utan domstolsprövning och problemen är ofta av teknisk natur. För anhållanden med anledning av misstanke om terrorism gäller särskilda lagar.

7 Strafffrihet

Genom fredsuppgörelsen med islamisterna och lagen om civil endräkt från 1999 har en speciell möjlighet till amnesti kommit att omfatta såväl väpnade terroristgrupper som säkerhetsstyrkor, militär och gendarmeri. Lagen medger strafffrihet under förutsättning att grova brott, exempelvis mord och våldtäkt, inte begåtts. Tillämpningen av lagen har inte varit rigid. Exempelvis var amnestin avsedd att gälla under en begränsad period, men i praktiken har den förlängts till att gälla "tills vidare", i utbyte mot inlämnade vapen. Omständigheterna i det enskilda fallet kan vara svåra att undersöka och det kan därmed även bli svårt att styrka brott, varför en växande kritik mot detta system kunnat märkas i olika kretsar.

8 Yttrande- och mediafrihet m m

Yttrandefriheten är garanterad i konstitutionen. Pressen har stor frihet och spelar en viktig roll i den algeriska debatten. Med en samlad upplaga på omkring 1.500.000 exemplar har dagspressen en läsekrets som uppskattas till över tre miljoner, vilket motsvarar en för regionen mycket hög andel tidningsläsare. Internationella media finns representerade i landet. Det har dock ibland visat sig svårt för vissa journalister, företrädesvis för kritisk fransk press, att få uppehållstillstånd, men denna policy kan vara på väg att förändras.

Pressen är mycket vaksam på inskränkningar i pressfriheten. År 2001 infördes en lag enligt vilken förtal av presidenten och andra offentliga företrädare kan medföra straff med upp till sex månaders fängelse eller höga böter. Det bör dock påpekas att denna lag inte i sig är att betrakta som överdrivet sträng, jämfört med till exempel europeiska lagstiftningar. Endast ett fåtal personer har dömts för brott mot lagen om förtal, däribland en satirtecknare respektive en chefredaktör, verksamma vid icke-statskontrollerade tidningar.

Under sommaren och hösten 2003 har regeringen vid upprepade tillfällen utsatt oppositionspressen för tråkningar, som svar på den aggressiva regimkritik som de självständiga tidningarna ägnar sig åt. En betydande del av dagspressen är beroende av de statsägda tryckerierna, något som har utnyttjats för att komma åt de mest oppositionella tidningarna, bland annat genom att kräva omedelbar betalning av vissa skulder. Följden blev att ett antal tidningar under ett par dagar inte kunde ges ut, till dess avgifterna var betalda.

Vidare har flera journalister kallats till polisförhör eller under kortare tid anhållits för smärre förseelser, utan direkt koppling till den publicistiska verksamheten. Detta ordningsmaktens sätt att göra sig påmind uppfattas av pressföreträdare och allmänhet som reprimander för kritiska artiklar och försök att skrämja journalister och publicister till tystnad och självcensur, något som inverkar negativt på rättssäkerheten och yttrandefriheten. Pressen fortsätter dock med sin långtgående kritik, och även om årets händelser är ett dåligt tecken är pressfriheten knappast hotad i grunden. Trots sin relativa ungdom och en ofta värdslös journalistik är den algeriska pressen väl etablerad och den åtnjuter en hög grad av internationellt stöd.

Den mångfald som råder inom pressen har ingen motsvarighet i övriga media. Radio, TV och en del tidningar är statsdirigerade men delar av befolkningen har dock tillgång till satellit-TV och då framför allt de franska kanalerna.

När det gäller informationshantering med hjälp av internet ligger Algeriet inte långt framme. Trots ett rekordartat uppsving på senare tid uppskattades antalet användare år 2001 endast till 180.000, det vill säga 0,6% av befolkningen. Framtida investeringar kan antas komma att möjliggöra en ökad tillgång till denna informationskälla, som tills vidare är fortsatt begränsad.

Föreningsfrihet

Det fanns en period då myndigheterna ansåg sig ha skäl att kritiskt granska NGO:s då en del sådana organisationer antogs ha utnyttjats som täckmantel för terrorister och fundamentalistiska konspiratörer. Det undantagstillstånd som proklamerades 1992 och som fortfarande inte har upphävts begränsar formellt föreningsfriheten, och för att registrera en förening eller ett politiskt parti fordras myndigheternas tillstånd. De etablerade politiska partierna, och de traditionella fackliga organisationerna berörs inte av dessa restriktioner.

Under tidigare år har det förekommit en del fall då även välkända internationella NGO:s inom det sociala området, vars verksamhet är välbehövlig i Algeriet (t.ex. SOS Barnbyar), utsatts för problem med registrering och andra byråkratiska besvär. Det föreligger inga dagsaktuella uppgifter i detta ärende men Amnesty International protesterar mot förekomsten av trakasserier, och har gjort bedömningen att det handlar om ett

sätt att få tyst på en obekväm kritik gentemot statens bristande insatser på området.

För offentliga möten och demonstrationer erfordras tillstånd vilket bland annat inneburit att myndigheterna vägrade tillstånd för vissa av de demonstrationer som följde på upploppen i Kabylien våren 2001. Frågor om allmän ordning torde också ha inverkat vid dessa beslut. Några hinder för massmöten under valrörelserna 2002 har inte noterats. Samtliga partier kunde också kommunicera med sina väljare genom pressen. Även statliga El Moudjahid tog in oppositionens möteskallelser, pressmeddelanden och mötesreferat under valkampanjen.

Försöken hösten 2003 att undantränga ledningen för det största partiet FLN genom mötesförbud, illa underbyggda förvaltningsrättsliga förfaranden med mera, som ett led i kampen kring nästa års presidentval, har blivit föremål för stark kritik. Samtidigt har de judiciella organen visat en överraskande motståndskraft mot politiska påtryckningar.

Religionsfrihet

Islam är statsreligion och den dominerande läran. Kristna och judiska samfund, som finns i landet, hindras ej att utöva sina religioner och åtnjuta myndigheternas skydd.

9 De politiska institutionerna

Sedan 1989 har Algeriet ett flerpartisystem, som ger landet en, låt vara ofullständig, politisk pluralism. De algeriska partierna är dock, med några undantag, snarare grupperingar av personer än ideologiskt baserade folkrörelser.

År 2002 hölls både parlamentsval och regional- och kommunalval. Det låga valdeltagandet kan ha varit ett resultat av bristande tilltro till de politiska ledarna. Måhända berodde det låga intresset också på att maktfördelningen i det algeriska styrelseskicket gör parlaments- och lokalval mindre intressanta än presidentval. Ett viktigt skäl till det låga valdeltagandet för landet som helhet var den bojkott som proteströrelsen i Kabylien proklamerat vid båda valtillfällena, som i vissa fall följdes upp med stängning eller vandalisering av vallokaler, partihögkvarter, hot mot kandidater etc.

Den storskaliga manipulation av valresultaten, som kännetecknade nittioalets val till representativa församlingar torde ej ha gällt för de allra senaste årens val, även om många anklagelser om konkreta fall av fusk förekommit.

I Algeriets konstitution fastslås att armén är statens beskyddare, med uppgiften att garantera den nationella enigheten. Höga militärer hänvisar alltsedan

självständigheten till denna formulering för att legitimera sitt inflytande över de politiska institutionerna. Den algeriska armén har dock alltid varit relativt diskret i sina ingrepp, och inför presidentvalet 2004 liksom inför förra årets val till olika beslutsfattande församlingar, har de militära representanterna officiellt deklarerat sin neutralitet. Vad detta innebär kommer att visa sig allteftersom uppspelet till presidentvalet fortskrider.

10 Rätten till arbete och relaterade frågor

Algeriet har ratificerat ILO:s centrala konventioner gällande medbestämmande och elimineringen av barnarbete, tvångsarbete och diskriminering på arbetet.

Den algeriska arbetsrättslagstiftningen får anses väl utvecklad. Lön, arbetstid och andra arbetsrelaterade frågor bestäms genom kollektivavtal eller efter individuell förhandling. Den normala arbetsveckan är 40 timmar. Tvångsarbete är olagligt, så även barnarbete, och minimiåldern för anställning/arbete är 16 år. Minimilönen har nyligen höjts från 8.000 till 10.000 dinarer (1.060 SEK) per månad. Höjningen räcker dock inte för att kompensera för ökade levnadskostnader, särskilt i storstadsmiljö.

Anställda har rätten att bilda fackföreningar och att strejka, men för att bilda ett nytt fackförbund krävs tillstånd från staten. Två tredjedelar av alla arbetstagare är anslutna till något fackförbund. UGTA (Algeriets Allmänna Arbetarunion) är en paraplyorganisation för merparten av dessa. Fackförbund får inte erhålla finansiering från utländska källor eller associeras med politiska partier. Dess självständighet i förhållande till det politiska etablissemangen ifrågasätts dock emellanåt.

Arbetslösheten är hög och uppgår till över 30 procent av den arbetsföra befolkningen. Ungdomsarbetslösheten, ett av Algeriets största problem, är ännu högre, enligt vissa bedömare över 50 procent.

Kvinnorna utgör endast 16 procent av arbetsstyrkan på den officiella arbetsmarknaden. På den öppna arbetsmarknaden antas de dessutom i högre utsträckning än män drabbas av arbetslöshet. Sannolikt förekommer en funktionell diskriminering av kvinnor.

11 Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Tillgången till hälsovård, gratis för alla medborgare, varierar mellan olika landsdelar. Således finns i huvudstaden Alger en läkare per 360 invånare medan det på sina håll på landsbygden endast finns en läkare per 6.000 invånare (södra Algeriet). Genomsnittet är 962 personer per läkare. Härtill kommer en dramatisk kvalitativ skillnad mellan tillgången till internationellt sett tillfredsställande hälsovård i Alger och de största städerna och den låga kompetensen och primitiva utrustningen vid landsbygdens kliniker.

Den förväntade livslängden är 69 år för män och 71 år för kvinnor. Spädbarnsdödligheten har sjunkit från 123/1.000 födselar år 1970 till 51/1.000 födselar år 2000. Antalet kvinnor som dör i barnsäng är relativt högt, 117 dödsfall för 100.000 levande födda barn. Exakt siffra är dock svår att fastställa då de dödsfall som sker vid förlossning utanför sjukvården sällan rapporteras som detta.

Terrorismen har slagit ut en del hälsoinstitutioner. Sjukhus har attackerats för att terrorister/banditer velat komma över mediciner och annan sjukvårdsutrustning. Ungefär 10 procent av den statliga budgeten avsätts till hälso- och sjukvård. Vaccinationsgraden är god, 80 procent eller högre, beroende på vaccin. Kvaliteten på den hälsovård som tillhandahålls allmänheten är låg, och tycks successivt försämrats. Strejker bland personalen har medfört en oregelbundenhet inom vården och bidragit till ytterligare svårigheter. Tillgången till mediciner är numera relativt tillfredsställande.

Enligt officiell statistik finns 551 fall av aids och 1.283 HIV-positiva. Spridningen av HIV, framför allt i södra transitregionerna, har ökat på senare tid. Detta gäller också antalet oönskade graviditeter, och en statlig informationskampanj om familjeplanering, riktad särskilt till unga, genomförs nu på en kontinuerlig basis i samarbete med FN.

12 Rätten till utbildning

Andelen läskunniga i Algeriet, definierat som invånare 10 år och äldre som kan skriva och läsa, är 76 procent för männen och 60 procent för kvinnorna. Landsbygdens invånare ligger sämst till.

Utbildningssektorns andel av den sammanlagda statliga budgeten uppgår till ungefär 15 procent. Den grundläggande utbildningen är obligatorisk för barn mellan 6 och 15 år. Av barn mellan 6-12 år är 96 procent inskrivna i skolan. För åldersgruppen 6-16 år är motsvarande andel 84 procent för pojkar och 77 procent för flickorna. Siffror visar vidare att av dem som börjar skolan vid sex års ålder är det enbart 1 av 7 som avslutar sin skolgång. Avhoppen är vanligare bland flickor än bland pojkar. Utbildningen är kostnadsfri vad gäller skolavgifter. På de lägre stadierna säljs skolböckerna till eleverna för en i det närmaste symbolisk summa.

Den algeriska utbildningssektorn dras med problem som för stora klasser och dåligt utbildade lärare. Därför lade en nationell kommission i mars 2001 fram en rapport avseende en omfattande reform av utbildningsväsendet, exempelvis skall adekvat franskundervisning återinföras. Reformen, som genomförs med stöd från bland annat EU, har nu påbörjats, men förändringarna möter motstånd och arbetet går långsamt.

13 Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Enligt UNDP:s Human Development Report lever 22,6 procent av den algeriska befolkningen under den nationella fattigdomsgränsen. 15,1 procent lever på högst

1 USD per dag. Utöver arbetslösheten utgör bristen på bostäder ett stort problem.

Samma rapport visar att Algeriet har ett HDI-värde, Human Development Index, på 0,683. Detta placerar landet i kategorin medelutvecklade länder. Bedömningen baseras på grundläggande mått på välfärd, exempelvis förväntad livslängd, grad av läskunnighet och BNP per capita.

HPI-andelen, Human Poverty Index, är 24,8 procent. Detta är den andel människor som UNDP betraktar som underförsörjda mot bakgrund av en rad indikatorer, exempelvis tillgången till rent vatten, sjukvård och proportionen underviktiga barn under fem år.

Vattenfrågan har på senare tid blivit alltmer dramatisk. Endast 88 procent har tillgång till rinnande dricksvatten, inom rimligt avstånd från hemmet, och i storstäderna har det under perioder av torka funnits vatten till exempel endast var tredje dag.

14 Kvinnans ställning

FN:s kvinnokonvention ratificerades av Algeriet 1996, dock med omfattande reservationer, för punkter som uppfattas som oförenliga med sharia, muslimsk lag. Av samma skäl har Algeriet valt att inte ratificera tilläggsprotokollet till FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

Den algeriska konstitutionen förbjuder könsdiskriminering och föreskriver jämställdhet såväl i civilrättsligt som i straffrättsligt hänseende. Det torde heller inte råda några formella inskränkningar för kvinnor ifråga om rättskapacitet och tillgång till rättsmedel. Våld i hemmet faller under allmän strafflag, våldtäkt inom äktenskapet är dock inte straffbart. Av sociala skäl är det mycket svårt för kvinnor som utsatts för övergrepp att driva process, särskilt om förövaren är en familjemedlem, (exempelvis på grund av press från anhöriga att avstå, samt risken att fräntas bostad och försörjning).

Vidare diskrimineras kvinnorna i annan lagstiftning, framför allt i familjelagstiftningen, som i viktiga avseenden (rätt att ta arv för döttrar jämfört med söner, etc.) följer sharias föreskrifter. Familjens överhuvud är alltid en man, och i flera sammanhang står kvinnorna under förmyndarskap, och måste lyda faderns, broderns eller makens beslut. Detta innebär att det i praktiken föreligger betydande begränsningar för kvinnornas möjligheter att utöva sina

rättigheter. Kvinnor har rätt att äga fast egendom och har enligt lag full rörelsefrihet, dock är det i sista hand den manlige förmyndaren som avgör om en kvinna får söka arbete eller motsvarande. Arrangerade äktenskap är vanliga, det finns inga rättsmedel mot tvångsäktenskap och kvinnors praktiska möjlighet att erhålla skilsmässa motsvarar ej alltid de möjligheter lagen erbjuder.

Ett förslag 1998 till en reviderad familjelag med modernare innehåll har ännu inte behandlats av parlamentet, och frågan är mycket känslig. En man kan dock ej som tidigare "muntligen" förskjuta hustrun, då det numera för äktenskapsskillnad erfordras ett beslut i civil domstol.

Kvinnlig könsstympning förekommer enligt uppgift ej. Abort är förbjudet, och sker istället utanför den vanliga sjukvården med de stora risker det innebär. Mottagningar där såväl ogifta som gifta kvinnor kan få preventivmedel torde förekomma i begränsad omfattning.

Sju procent av parlamentarikerna är kvinnor och man återfinner nu även kvinnliga ministrar motsvarande 10-15 procent av regeringen. 6 procent av kvalificerad förvaltningspersonal och chefer är kvinnor. Av gruppen högutbildade utgör kvinnorna 28 procent.

På arbetsmarknaden återfinns kvinnor främst inom traditionella områden såsom utbildnings- och skolväsendet samt inom hälso- och sjukvårdssektorn. Likaså har advokat-, domar- och åklagarkåren en relativt hög andel kvinnor, enligt uppgift 30-35 procent. Även om det finns få kvinnor på viktiga chefsposter torde Algeriet i dessa avseenden inneha en tät position inom arabvärlden.

I stort sett har kvinnor och män samma lön för samma arbete. Dock tycks yrken som har en stor andel kvinnliga utövare också tendera att vara låglöneyrken.

FN-kommittén för avskaffande av all diskriminering av kvinnor (CEDAW) har rekommenderat Algeriet att ta tillbaka sina reservationer mot kvinnokonventionen och föreslår dessutom att Algeriets familjelagstiftning görs förenlig med konventionen och tillika med den algeriska grundlagen. På lokal nivå understödjer FN även etableringen av särskilda kvinnocentra som bistår med juridisk och psykologisk rådgivning.

15 Barnens rättigheter

Algerisk lagstiftning vad gäller barns rättigheter får anses väl utvecklad. Åtskilliga frivilliga organisationer och institutioner finns också för att tillvarata

barns intressen. Stora insatser har gjorts för att ta hand om barn som på olika sätt utsatts för terrorismen, bland annat har en rad traumacentra upprättats.

Till följd av terrorismen och fattigdomen har dock situationen för de flesta svaga grupper i samhället försvårats, inte minst för barnen. Detta anses ha fått till konsekvens en ökad förekomst av barnprostitution, övergrepp, barnarbete, drogproblem, etc. På senare tid har den algeriska staten börjat arbeta för att åtgärda problemen. Då abort är förbjudet enligt lag, finns det mödrar som fullföljer oönskade graviditeter, och istället överger barnet efter födseln. De barnhem som finns är överbelagda och lider stor brist på ekonomiska medel. Adoption skulle kunna vara en lösning på problemet, men då barnet tidigare inte fått rätt till adoptanternas familjenamn har det varit förknippat med ett starkt socialt stigma. Nu har dock en ny adoptionslag antagits som ger alla barn, även adopterade, rätt till ett familjenamn. Den nya lagstiftningen har lyckats göra adoption mer socialt acceptabel, även om det fortfarande inte kan anses som en vanlig företeelse.

UNICEF har mot denna bakgrund startat olika projekt för att skapa en möjlighet att följa utsatta grupper av barn, och utbilda framför allt myndighetspersoner i barns rättigheter, och öka deras färdighet att identifiera, rapportera om och skydda barn i svåra situationer. Detta för att få till stånd en attitydförändring i samhället, där barn och barns rättigheter får en högre prioritet.

Allmän vämplikt råder och inkallelseåldern är 18 år.

Den lagstadgade åldern för giftermål är 18 år för kvinnor respektive 21 år för män. Dock är det inte ovanligt att föräldrar ingår avtal om framtida äktenskap mellan sina barn.

16 Olika befolkningsgruppers situation (etniska, religiösa minoriteter, urbefolkningar m.fl.)

Berberna är Algeriets urbefolkning och landets mest betydande etniska minoritet, drygt en fjärdedel av landets invånare tillhör denna grupp. Det existerar inget grundläggande motsatsförhållande eller någon segregation mellan berber och araber. Däremot finns det bland berberna en särskild solidaritet, delvis i form av organiserad opposition mot centralmaktens enhets- och arabiseringspolitik. Att rörelsen för respekt av demokrati och kulturell identitet främst kommit att utvecklas i Kabylien kan bero på bättre regional och lokal sammanhållning och sämre central kontroll. Vidare är ungdomsarbetslösheten i dessa områden mycket hög.

Berbernas rättigheter bevakas av en offentlig institution, Haut Comité d'Amazighté (HCA) som även främjar en samhällsförankring av dessa.

Amazight är namnet på den berbiska kulturen, där språket tamazight ingår. Bland demokrati rörelsens krav återfinns bättre status åt tamazight, som nyligen uppnådde ställningen som "nationellt språk". Vad detta innebär i praktiken är svårt att avgöra då konstitutionen fortfarande framhåller arabiska som Algeriets enda officiella språk. I storstäderna lär sig inte de unga berbiska längre i samma utsträckning. Därför önskas en utvidgning av den skolundervisning i berbiska som redan förekommer, då det i dagsläget enbart finns 200 lärare för 70.000 elever. Det finns även en berbisk radiokanal, som sänder på de största dialekterna, samt sammanfattade nyhetsinslag på TV på berbiska. Måhända under intryck av förberedelserna för presidentvalet våren 2004 tycks en utvidgning ha skett av undervisningen i tamazight.

Sedan ett par år finns betydande spänningar i de regioner som har en hög koncentration av berber, med tidigare våldsamma sammandrabbningar mellan ordningsmakt och demonstranter som följd, särskilt under "Den svarta våren" 2001 (se punkt 3). Internationella organisationer för mänskliga rättigheter och UNHCHR i Genève har vid ett flertal tillfällen påpekat att tydligare regeringsinsatser bör göras för berberna i Algeriet.

17 Homosexuellas situation

Homosexualitet och bisexualitet är förbjudet i algerisk lag. Förargelseväckande beteende som "strider mot naturen" och involverar människor av samma kön kan bestraffas med maximalt två års fängelse och böter mellan 500-2.000 DZD (ca 50-200 SEK). Alla involverade parter kan bestraffas och om någon av parterna är minderårig betraktas brottet som grovt och ett treårigt fängelsestraff samt böter à 10.000 DZD (ca 1.060 SEK) kan utdömas. Under senare år har öppen homosexualitet blivit något vanligare.

18 Flyktingars rättigheter

Algeriet har undertecknat FN:s konvention och protokoll rörande flyktingars rättigheter, och man hyser idag omkring 165.000 flyktingar från Västra Sahara i fyra flyktingläger kring staden Tindouf i sydvästra delen av landet. UNHCR, WFP, ECHO samt ett flertal oberoende organisationer är aktiva i lägren i väntan på en politisk lösning av Västsahara-frågan. Ett betydande antal marockaner som under tidigare strider tagits till fånga för, trots att en hel del frigivits, en prekär tillvaro som den sahariska rörelsens fångar.

Omkring 4.000-5.000 palestinska flyktingar befinner sig i landet. Dessa är i stort sett integrerade i samhället.

På grund av sitt geografiska läge, gränsande till sex länder, och där en stor del av gränsdragningen går genom svåröverskattat ökenområde, har Algeriet kommit att fungera som transitland för flyktingar på väg från södra och västra Afrika till Europa.

Asylrätten respekteras.

19 Funktionshindrades situation

Denna kategoris intressen är väl omhändertagna i sociallagstiftningen och handikappade är synliga i samhället. Det är snarast de ekonomiska realiteterna och brister i infrastrukturen som begränsar de handikappades möjligheter.

20 Oberoende organisationer för mänskliga rättigheter

I Algeriet finns flera organisationer som är inriktade på frågor rörande mänskliga rättigheter, varav några fokuserar på kvinnors rättigheter. Dialogen mellan dessa föreningar och de statliga myndigheterna är ojämn och genomslaget i den allmänna debatten är också att anse som förhållandevis litet. Däremot har dessa rörelser en viss kommunikation med internationella organisationer som till exempel Nätverket för mänskliga rättigheter i Europa-Medelhavsregionen.

21 Fältverksamhet eller rådgivning på området mänskliga rättigheter

Olika internationella organisationer för mänskliga rättigheter fick år 2000 möjlighet att besöka landet och de kunde i stort sett röra sig fritt. Exempel på sådana är Internationella Röda Korskommittén, Human Rights Watch och Amnesty International. Därefter var inställningen avvisande under 2001-2002, med undantag för ICRC. I februari 2003 fick en delegation från Amnesty International åter besöka Algeriet, och möta representanter för regeringen och för inhemska människorätts- och kvinnoorganisationer. ICRC, med vilken de algeriska myndigheterna har ett bra samarbete, upprättade ett lokalt kontor i Alger i slutet av år 2002. De har därmed lyckats normalisera relationerna med den algeriska ledningen.

Olika FN-organ, bland andra UNICEF och UNHCR, genomför arbete för mänskliga rättigheter i samförstånd med den algeriska staten. I slutet av år 2002 besökte FN:s specialrapportör för religions- och trosfrihet Algeriet och gavs goda möjligheter att fullfölja sitt uppdrag i landet. FN:s specialrapportörer för tortyr respektive utomrättsliga, summariska eller godtyckliga avrättningar, samt FN:s arbetsgrupp för tvångsmässiga eller ofrivilliga försvinnanden har länge uttryckt en önskan att besöka landet, men har hittills inte fått någon inbjudan från den algeriska regeringen. De FN-stöttade projekt som förekommer på lokal nivå har haft en långsam start, då algeriska aktivister ännu saknar erfarenhet av denna typ av arbete.

